OKUMA PARÇASI

DOĞRULUKTAN AYRILMAMAK

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِى اِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِى اِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدّيقًا، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِى إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِى اِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ كَذَّابًا »

Abdullah b. Mes'ûd'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre Nebî şöyle buyurmuştur:

"Doğruluktan ayrılmayınız. Çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söylemeye ve doğruyu araştırmaya devam ederse Allah Teâlâ nezdinde doğru kabul edilenler arasına yazılır. Yalandan da sakınınız. Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söylemeye ve yalan peşinde yürümeye devam ederse Allah Teâlâ katında yalancı olarak yazılır."

(Buhârî, Edeb, 69; Ayrıca bk. Müslim, Birr ve's-Sıla, 103-105)

HADİSİN SAHABİ RAVİSİ: ABDULLAH B. MES'ÛD

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ilk Müslümanlardan ve ashab-ı kirâmın ilim ve fazilet bakımından önde gelenlerindendir. Künyesi Ebu Abdurrahman'dır. Müslüman olduğu günden itibaren Hz. Peygamberin yanından ayrılmamış ve ona hizmetten zevk almıştır.

Abdullah b. Mes'ûd zayıf, nahif bir kişi idi. Tatlı bir sesi, sevimli bir yüzü vardı. Müslüman olduğunda Müslümanların sayısı çok azdı. Açıktan Kur'an okuyamaz ve Kâbe'de namaz kılamazlardı. Abdullah bu duruma bir son vermek istedi. Bazı Müslümanların karşı çıkmasına aldırış etmeden, müşriklerin ileri gelenlerinin Kâbe çevresinde toplu halde bulundukları bir sırada yüksek sesle Kur'an okumaya başladı. Görmek ve duymak istemedikleri bu hâl karşısında müşrikler Abdullah b. Mes'ûd'u cezalandırmak istediler ve onu İslam'dan dönmeye zorladılar. Ancak o direndi. Kureyş müşrikleri ilk darbeyi bir anlamda Abdullah b. Mes'ûd'dan yediler. Ancak ona da Mekke'de rahat vermediler. O, Medine'ye hicret edip Muâz b. Cebel'in yanına sığındı. Resul-i Ekrem'in hicretinden sonra, Medine'ye yerleşti ve onun yanından hiç ayrılmadı. Bütün harplere beraberinde katıldı. Peygamber Efendimiz onun Kur'an okuyuşunu dinlemekten zevk alırdı.

Abdullah b. Mes'ûd tefsir, hadis ve fıkıh ilimlerinde engin bilgisiyle kendisinden sonraki âlimlere hocalık etmiştir. Özellikle Kûfeli âlimler onun rivayet ve görüşleri istikametinde fıkhî görüşler ortaya koymuşlardır.

Hz. Peygambere yakınlığı sebebiyle elde ettiği engin hadis bilgisine rağmen, rivayet konusunda oldukça titiz davranırdı. Kendisinden kaynaklara 848 hadis intikal etmiştir.

Abdullah b. Mes'ûd, Hz. Osman zamanında hicri 32 (652) yılında kadı olarak görev yaptığı Kûfe'den ayrılarak Medine'ye döndü ve kısa bir süre sonra altmış yaşını geçmiş olduğu halde Medine'de vefat etti.

Allah ondan razı olsun.

HADİSİN AÇIKLAMASI

Bu hadis-i şerifte dört önemli tâbir, iki grup halinde birbirlerinin zıddı olarak yer almıştır: Sıdk-kizb, birr-fücûr. Ayrıca bunlara bağlı olarak da sıddîk ile kezzâb aynı şekilde birbirinin karşıtı iki nitelik ve sonuç olarak yer almaktadır.

Sıdk, sözünde ve işinde dürüst olmaktır. Kizb ise, bunun tam aksi davranmaktır.

Birr, bütün hayır ve iyilikleri ihtivâ eder. Fücûr ise kötülüğe meyl ve muhabbet etmek, yoldan çıkmak demek olup her çeşit şer ve fesâdı ifade eder.

Sıddîk, doğruculuğu; kezzâb, yalancılığı âdet edinmiş kişi demektir. Her iki kelime de mübalağa ifade etmektedir.

Dürüstlük, üstün iyilik demek olan Birre götürür. Birr ise, cennet'e uzanan bir çizgidir. Sözünde ve işinde doğru olmaya gayret edenler, Nisa suresi'nin 69. ayetinde belirtildiği üzere, peygamberlikten sonraki en yüksek mertebeye (sıddîkıyet) ereceklerdir:

"Kim Allah'a ve peygambere itaat ederse, işte onlar Allah'ın kendilerine nimetler verdiği peygamberler, sıddîklar, şehitler ve salihlerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır."

Doğruluğu âdet edinmenin yolunu yüce Allah Tevbe suresi'nin 119. ayetinde şöyle anlatmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'a karşı saygılı bulunun ve sâdıklarla beraber olun."

Yalan ve yalancılık her türlü kötülüğün başı olan fücûra sebep olacaktır. Fücûr ise cehenneme götürür. Yalancılığı âdet edinenler Allah katında kezzâb diye yazılacaklardır. Bu önemli bir tesbit ve büyük bir uyarıdır. Bu demektir ki sahteciliğin İslam'da yeri yoktur.

Hadisin Müslim'deki rivayetlerinde doğruluğu düstur edinenlerin sıddîk, yalancılığı meslek edinenlerin ise kezzâb diye yazıldığı kaydedilmektedir. Bu kayıt, hadisteki teşvik ve tehdidin, bilerek ve isteyerek doğrunun veya yalanın peşine düşenlere yönelik olduğunu göstermektedir. O halde daima doğruyu aramak, doğru söylemek gerekmekte, yalana ve yalancılığa asla müsâmaha göstermemek lâzım gelmektedir. Zira zararlı alışkanlıklar, bilinçsiz hoşgörüler sonucu oluşurlar.

[Nevevî, Riyâzü's-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri (Tercüme ve şerh: M. Yaşar Kandemir vd.), C. 1, s. 282-283; a.g.e, C. 1, s. 240-241.]

HADİSTEN ÖĞRENDİKLERİMİZ

1. Hadis-i şerifte her hayrın sebebi olan doğruluk teşvik edilmekte, her kötülüğün sebebi olan yalandan uzak kalınması istenmektedir.
2. Mükafat ve ceza, kulun yaptığı iyi ve kötü amellere göre söz konusu olur.
3. Doğrularla beraber olmak insanda "takvâ" duygusunu geliştirir.